

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF THE TEACHER-HISTORIAN

assistant professor Verica Josimovska

Faculty of Educational Sciences University " Goce Delcev" - Stip, Macedonia

Abstract: Teacher's profession has a significant place in the society. In order to justify his/her role the teacher should be a professional or he/she should have professional development. The teacher-historian has a task in the modern teaching to transfer knowledge to the students and in the same time to enable them to take active participation in the teaching process, especially in working with documents and collecting sources of knowledge. To achieve this success the teacher should possess general knowledge, to know and understand the material and problems about the subject he/she teaches and in the same time to have general knowledge in pedagogy, psychology and methodology of the subject itself.

Keywords: education, history, teacher.

Општеството во кое живееме константно се менува. Науката и техниката се развиваат многу брзо, она што пред неколку години било тренд сега веќе се смета за застарено, оттука неминовно се бараат иновации во наставниот процес. Секоја нова генерација носи свои промени, а добар наставник е оној кој знае како да ги коригира, обликува и искори далекусежните импликации за наставата и учењето. Денес интеграцијата на знаењето и вештините се тренд во образованието во светот.

Минималното образование кое е потребно за да се стане наставник е завршувањето на факултетското образование. Но тоа е само формално образование кое не може да ги задоволи потребите на наставникот во наставниот процес. Постојат многу причини поради кои е потребно наставникот да продолжи да се усовршува. Усовршувањето е процес кој секогаш дава позитивни резултати, затоа што новите искуства, новите информации поттикнуваат креативност.

Порано за образованието на наставникот се мислело на неговото иницијално, односно факултетско образование. Подоцна се зборувало за обуки, при што се мислело обучување на наставникот за спроведување на одредена наставна програма. Денес се зборува за професионален развој на наставникот што подразбира негов формален развој, неформален развој и евалуација.

- *Формално искуство* во кое спаѓаат: иницијалното образование, менторскиот процес, семинари, обуки, работилници, симпозиуми, тркалезни маси, наставни дебати и сл.
- *Неформално искуство* кое се базира на стекнатото знаење преку: следење на печатена стручна литература, следење на телевизиски емисии каде предмет на интерес е наставниот процес, домашни и светски интернет страници кои обработуваат прашања поврзани со воспитно-образовниот процес
- *Самоевалуација* на сопственото професионално работење, насочено кон потребите за професионално и стручно усовршување.

Наставникот мора да располага со солиден капацитет на изградени знаења, умеења и вештини кој го стекнал во текот на своето образование, а кој се однесува како на теоретските аспекти на соодветната област, така и на оспособеноста за нивна практична примена. Стручноста се базира пред се врз одредени знаења кои ја претставуваат неопходната основа за градење на квалитетна настава. Стручното усовршување не претставува само законска обврска но и лична потреба на секој поединец кој има свест за својата дејност и значењето на работата со која се занимава.

Професионалниот развој на наставникот е континуиран процес кој започнува со првиот, а се завршува со последниот ден од неговиот професионален работен век. За да ја оправда својата улога наставникот треба да е професионалец и континуирано професионално да се развива. Потребно е наставникот да поседува солидно општо образование, добро да го познава материјалот и проблемите поврзани со предметот кој го предава, а исто така треба да има и основно познавање од педагогија, психологија и методика на предметот кој го предава.

Наставничката професија сега се соочува со барања кои брзо се менуваат и кои бараат нов збир компетенции. Се бараат вешти и добро образовани наставници, кои продолжуваат професионално да растат и да се развиваат во текот на целата своја кариера со високи стандарди на

професионална компетентност и посветеност. Наставничките професии во Европа имаат исклучително влијание врз образованието.

Земјите од Западниот Балкан се наоѓаат на различни скали во развивањето на стандардите за наставничката професија, на процедурите за лиценцирање на наставници, во дефинирањето на резултатите од учењето на полето на образование и професионален развој на наставниците, во поставувањето стандарди за влез во професијата и за напредување во кариерата и во воведувањето механизми за осигурување квалитет во образованието и професионалниот развој на наставниците.

Кај нас професионалниот развој на наставниците покрај факултетите за наставници го вршат и други институции. На пример, Бирото за развој на образованието, Државниот испитен центар, други институции чии интерес на делување е воспитно-образовната дејност, владини експерти, независни експерти и др.

На сегашните системи за професионален развој им е потребно понатамошно подобрување за да можат да ги задоволат потребите на наставниците и да им помогнат да се справат со предизвиците на модерното образование.

Затоа одржувањето на семинари, стручни собири, трибини, онлајн курсеви, обуки и работилници во врска со иновации во едукацијата, меѓународни конференции за модерно образование, научно-истражувачки проекти, претставување на примери од наставничката пракса, дополнителни дидактички средства, прирачници за наставниците, се неопходност за професионалниот развој на наставниците.

Наставникот е обврзан и не смее да го избегне професионалното усовршување, од причини што од него се очекува во воспитно-образовната дејност да внесува креативност и иновативност. Така се поставува и прашањето што може и наставникот како поединец да направи во однос на сопствениот професионален развој? Во таа насока може да се набројат низа активности како на пр.:

- реализација на отворени часови,
- развивањето на ИКТ вештините, различни состаноци во училиштето, организирање на дебати, работилници во кои ќе бидат применети различни методи, техники и стратегии и ефектите кои се постигнуваат
- го промовира статусот на наставничката професија и позитивните убедувања за неа;
- користи професионални стандарди за редовно да ги евалуира своите професионални знаења и практика, како и да го планира идното професионално учење
- води конструктивен дијалог со колегите и менторите за нивните професионални знаења и вештини и да ги користи повратните информации за подобрување на сопствената наставна практика
- користи формални и неформални пригоди за учење и професионален развој;

Системите на вреднување се оптоварени со недоследности и противречности. Но одговорниот наставник историчар настојува при толкувањето на историското минато да ги сведе на минимум своите предрасуди, интереси, вредности и погледи на светот. Повеќе простор да остави на критичко расудување кај учениците врз основа на веќе постоечки историски истражувања.

За да може да ги оспособи учениците за работа со изворни документи, неопходно е наставникот да располага и со методолошки знаења и вештини за работа со документи. На учениците треба да им понуди информации за научниот метод, начинот како историчарот го проучува минатото но и да има предвид дека понекогаш истражувачот – историчар е сепак дел од општеството и може да биде под влијание на општествената свест, а неретко и под влијание на владејачката политика во времето во кое го истражува минатото.

Наставата по историја врши селекција на содржини од научната литература, која зависи и од политичките критериуми за вреднување кои ги применува власта во одреден простор и политичко време во кое се програмира и изведува наставата. Доколку настанат радикални промени во политиката истите имаат рефлексивност и во наставата и учебниците.

Работа со документи кај учениците развива критичко мислење неопходно за разбирање на начинот на кој историчарите, писателите, политичарите, новинарите и мас медиумите го толкуваат минатото.

Во ера на компјутери и брза дигитализација голема е потребата наставата на учениците им понуди можност да мислат историски, анализираат и ги толкуваат податоците (документите), т.е. наставата да им пружа поголем извор на знаења и методи на креативно стекнување на знаења. Новите генерации одново ја пишуваат историјата, затоа што нивните интересирања и прашања за минатото се разликуваат, а не затоа што претходно напишаното не било добро.

Стручниот потенцијал на наставникот-историчар особено доаѓа до израз преку проучувањето на минатото да поттикне критичкото размислување на младите, кое би довело до развој на толеранцијата, слободата на изразување, социјалната инклузија и интеграцијата на младите. Посебно е значајна улогата на наставникот во изборот и толкувањето на извори особено во сферата на интернетот и социјалните медиуми – каде е неопходно младите да прават дистинкција помеѓу различни факти и информации, нивната вистинитост и релевантност, имајќи ја на ум преголемата застапеност на индоктринација, говор на омраза и лажните вести.

Дополнително, употребата на дебата во наставниот процес при толкување на историските факти влијае врз развојот на личните ставови и вредности кај младите. Во споредба со своите врстници, учениците кои учествуваат во дебатни активности имаат поголема емпатија, разбирање и толеранција кон различни и спротивни ставови од сопствените, зајакнување на интеграцијата и соработката помеѓу младите од различни социо-економски, културолошки и политички позадини. Дебатата развива чувство на општествена одговорност, ставајќи ги во перспектива можностите на индивидуата, но и на колективот, во земањето активно учество во општествените процеси.

Преку континуираниот професионален развој наставникот се оспособува спремен да ги дочека сите промени во сферата на образованието кои ги носи државниот, односно општествениот систем, а тоа значи успешно да се соочи и да ги примени сите новопродуцирани реформи поврзани со образованието.

Една од главните алатки на располагање денес во Европа за наставниците (и училиштата) да инвестираат во професионалниот развој е програмата Еразмус +, која експлицитно се обидува да инвестира во наставниците за да се справи со разновидни групи на ученици. Особено преку проекти фокусирани на активно учење базирано на учениците и врз основа на проблеми, користејќи мултидисциплинарни и интердисциплинарни пристапи и преку поттикнување на вештини за критичко размислување.

Голема поддршка во професионалниот развој на наставниците историчари има и EUROCLIO (European Association of History Educators), основана во 1992 година. Во неа како членка е вклучена е АНИМ - Асоцијација на наставници по историја на Македонија која делува на планот на унапредувањето на наставата по историја.

Во EUROCLIO работи на низа проекти и работиници и собра стотици историчари и наставници по историја од цела Европа, за да ги споделат искуствата, да спроведат иновативно учење за минатото, да дискутираат за осетливи и контроверзни прашања, а со тоа и создавање на нови и инклузивни историски наративи. Самиот Манифест на EUROCLIO дефинира висококвалитетно образование за историја, наследство и граѓанство како средство за: спречување на злоупотребите од минатото, промовирање на инклузивен пристап кон проучувањето на минатото и напредување на образовните иновации, потребата наставниците и воспитувачите да бидат вклучени не само во дизајнирање наставните програми за историја, туку и да добијат обуки за иновативни методолошки пристапи и практики во наставата по историја со кои ќе можат да се справат со сложената реалност во училницата. Од проектните активности и спроведени обуки објавени се и повеќе прирачници со модели на часови во интерес на толкувањата на историските процеси, настани и личности кои се достапни на наставниците. Сепак, поголемиот дел од овие обуки се одвиваат во земјите на Еразмус + и затоа се квалификувани за финансирање на Еразмус + KA1. Учесниците на секоја обука ќе добијат сертификат како доказ за активно учество.

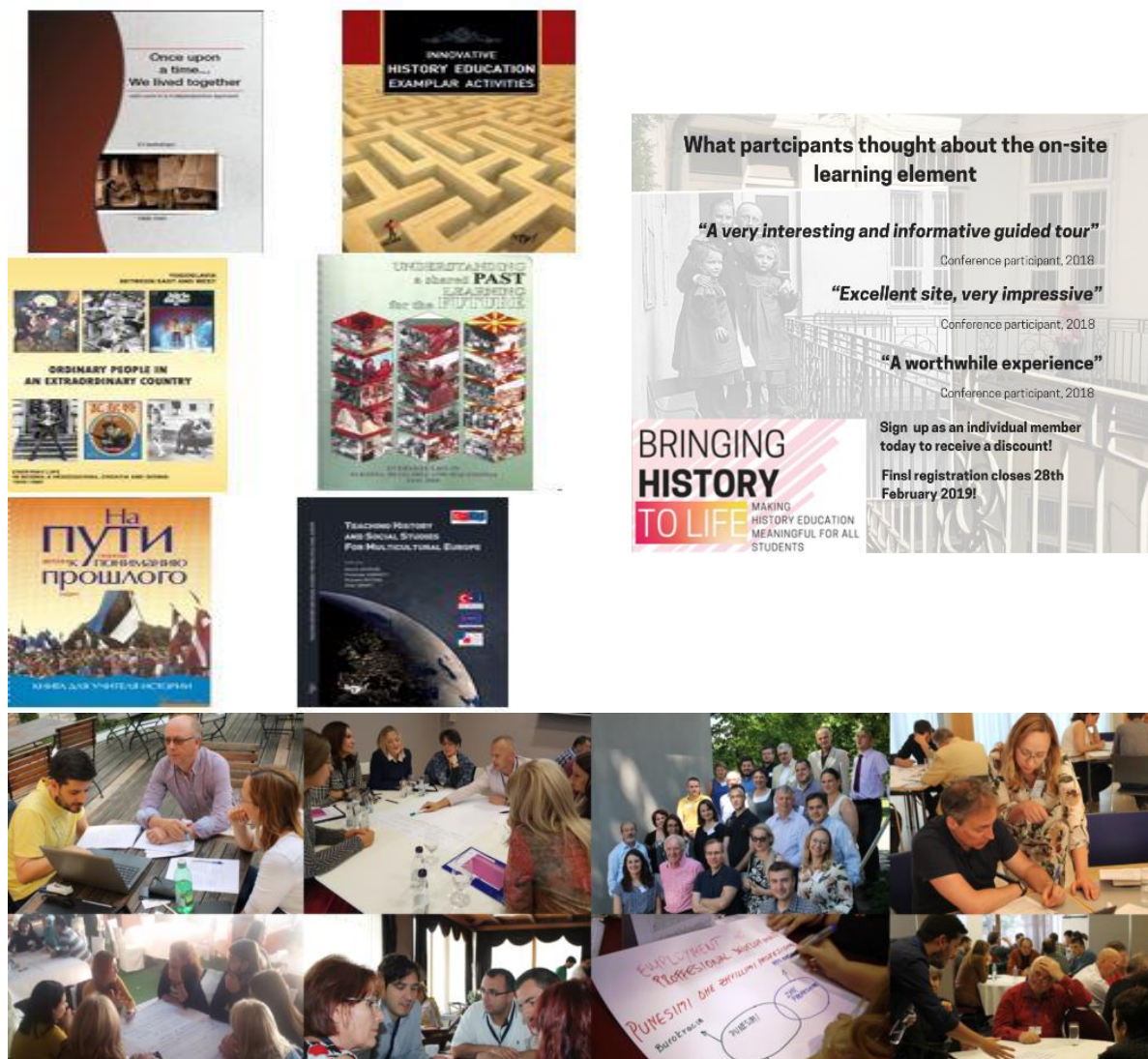
Голема поддршка за професионално и стручно усовршување на наставниците по историја им се нуди и на страниците на Historiana каде се нудат бесплатни историски содржини, подготвени за користење на активности за учење и иновативни дигитални алатки направени од и за едукатори по

историја

низ

цела

Европа.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Deletić, Z. (2003) *Problemi nastave istorije u izmenjenim društveno-političkim uslovima*. Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini, br. XXXIV.
- [2] Petranović, B. (1997) *Istoričar i savremena epoha*. Podgorica: Univerzitet Crne Gore
- [3] Vulić, T. (2011) *Istorija koja se ponavlja*. Beograd: Dijamant print
- [4] Здравко М. Делетић, Владан А. Виријевић (2017) *Обучавање наставника за примену историјског метода у настави и стручном усавршавању*. Зборник радова Филозофског факултета у Приштини, бр. XLVII (2).
- [5] Stradling, R. (2003) *Nastava evropske istorije dvadesetog veka*. Beograd: Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije
- [6] Наставничката професија во XXI век(2013). Уредници: Власта Визек Видовиќ, Зоран Велковски. Белград, 2013